

Kolumna

Referendumom bi RS mogla ugroziti međunarodni status



Piše:
Wolfgang PETRIČ,
bivši visoki predstavnik

Provođenje referenduma značilo bi da se RS izdvaja iz okvira definisanog Dejtonom, i da dovodi u opasnost međunarodno priznato potvrdeno Dejtonskim sporazumom. RS bi se izolovala van međunarodnog pravnog okvira i došla u opasnost da bude tvorevina koja nema međunarodni status

Istorijska zasluga Dejtonskog sporazuma je zaustavljanje oružanih sukoba, ali danas je sasvim jasno da on ne pruža idealnu podlogu za razvoj moderne evropske zemlje, a posebno ne zemlje koja ima namjeru postati članica EU. Zato bi bilo poželjno da dođe do promjena na bazi praktičnih iskustava stečenih u proteklih 20 godina. U tih 20 godina jasno se pokazalo šta funkcioniše dobro, a šta ne funkcioniše toliko dobro. Trebalo bi da svi sjednu za sto i na pragmatičan način nadu rješavanja koja bi sadržavala osnovne principe Dejtona u segmentu podjele vlasti i međusobnog političkog balansa različitih faktora unutar zemlje. Međutim, jasno je da apsolutno pravo veta ne može opstati u ovakvoj formi jer to nije ni u skladu sa načinom funkcionisanja EU. Kroz dijalog i analizu dosadašnjih iskustava trebalo bi odlučiti koje segmente mijenjati. Već postoje različite ideje, prijedlozi i analize. Do promjena bi se moglo doći da, na primjer, bude organizovana bh. ustavotvorna konferencija u koju bi bili uključeni svi bh. faktori - od političkih partija i civilnog društva, pa do vjerskih i nevladinih organizacija. Dvadeseta godišnjica od potpisivanja Dejtona bila bi sjajna prilika za početak takvog dijaloga. Vjerujem da bi to bio pravi korak u smjeru stvaranja BiH koja bi o svojoj sudbini odlučivala suvereno i samostalno, što bi otvorilo put prestajanju operativnog mandata OHR-a i omogućilo proces evropeizacije zemlje s krajnjim ciljem primanja u EU članstvo. To ne znači, naravno, da bi ti procesi isključivali zemlje poput Rusije, Kine ili Turske, na primjer. Međutim, ispitivanja javnog mnjenja jasno pokazuju da su građani i građanke BiH, svih etničkih grupa i vjerskih pripadnosti, ujedinjeni u želji da BiH bude evropska zemlja sa članstvom u EU. Rezultat konferencije bilo bi formiranje bh. nivoa vlasti čiji bi primarni zadatak bili međunarodni odnosi, odnosi sa EU i regionalna saradnja. Entitete bi trebalo reformisati tako da se uspostavi funkcionalnost između različitih nivoa, što se posebno odnosi na FBiH. Prema mom mišljenju, RS je kroz Dejton dobila racionalnu strukturu. Problemi se nalaze pretežno u Vašingtonskom sporazumu koji je stvorio postojeće strukture u FBiH i to je segment gdje bi trebalo razmisliti o značajnijim promjenama.

Veoma važno je da predstojeće reforme sadržavaju osnovne principe društva koje u centru ima građane i gdje etnički odnosi više ne bi imali centralnu ulogu. Naravno, to ne znači da treba potpuno odustati od etničkih principa, nego da oni više ne bi imali tako centralnu ulogu kao danas.

Ovaj proces može uspjati pod uslovom da faktori unutar BiH sami kažu da taj proces žele započeti, da ga žele sami voditi i da su spremni u slučaju potrebe pozvati u pomoć EU, kao glavnog partnera BiH, ili neku drugu zemlju da i one daju svoj pozitivan doprinos tom procesu.

Taj proces može dati rezultat ako počiva na međusobnom povjerenju i želji svih da se teži ka kompromisnom rješenju. Ubijeden sam da bi već nakon godinu dana mogli biti formirani osnovni obrisi nove BiH, koja bi bila decentralizovana, sa velikom regionalnom autonomijom, jakim entitetima, ali bez neprikladnog prava na veto kada se radi o nadležnostima zajedničkih institucija. Modeli već postoje, a pomoć može ponuditi i Venecijanska komisija, kao i različiti međunarodni autoriteti. Osnovni uslov je da inicijativa za taj proces dođe od strane građana i građanki kroz politički odgovoran proces. Na kraju tog procesa, građani BiH bi mogli izaći na referendum i izjasniti se o

predložanim promjenama. To je ono što se može smatrati korištenjem instituta referenduma na odgovoran način.

Ono što se trenutno dešava u RS u vezi s referendumom izaziva veliku zabrinutost u Evropi. Nedavno sam razgovarao sa potpredsjednikom Evropske komisije Fransom Timmermansom, koji je izrazio veliku zabrinutost događajima u BiH. Sasvim je očigledno da se u ovom slučaju organizovanja referenduma radi o kršenju Ustava BiH - ne može dio BiH organizovati referendum o temama koje se tiču cijele zemlje. To je osnovni princip međunarodnog prava i protivno je najosnovnijoj pravnoj logici. Entitete mogu odlučivati o stvarima koje su u njihovoj nadležnosti, poput penzionog sistema, socijalnih davanja ili zdravstvenog sektora, ali ne o stvarima koje se tiču cijele zemlje.

Osim toga, važno je napomenuti da su sve odluke visokih predstavnika proteklih 20 godina temeljene na ovlaštenjima iz Dejtonskog sporazuma. Odluke visokih predstavnika više puta su bile osporavane na Ustavnom sudu BiH. Svaki put Ustavni sud je presudio u korist intervencija visokih predstavnika. Kada sam kao visoki predstavnik donio odluku o uspostavljanju Državne granične službe, Ustavni sud je presudio u moju korist kada je bilo postavljeno pitanje ocjene njene ustavnosti. Sve te odluke prošle su višestruku pravnu provjeru i ne mogu biti osporavane čak ni u slučaju referenduma koji bi bio proveden na nivou cijele države. I ne samo to: zemlje supotpisnice Dejtonskog sporazuma, koje sjede u Upravnom odboru Savjeta za provođenje mira, sve te odluke su takođe podržale, uključujući i Rusiju. Zato bi provođenje najavljenog referenduma u RS bilo ne samo loše po nju samu, nego bi bilo protivno svakoj međunarodno-pravnoj normi.

Jako je važno da građani RS i BiH dobiju obje strane argumenata oko najavljenog referenduma. Važno je da pravilno razumiju ovo pitanje jer se radi o sudbini samog entiteta RS. Provođenje ovakvog referenduma značilo bi da se RS izdvaja iz pravnog okvira definisanog Dejtonom, a to bi značilo da RS dovede u opasnost svoje međunarodno priznanje, koje je potvrđeno Dejtonskim sporazumom. U tom slučaju, RS bi se izolovala izvan međunarodnog pravnog okvira i došla u opasnost da u međunarodnoj zajednici bude posmatrana kao tvorevina koja nema međunarodni status kao, na primjer, Južna Osetija, koju priznaje samo Rusija i niko drugi. Ja bih građane RS pitao da li je to što oni žele?

Pratim politiku gospodina Dodika proteklih nekoliko godina i vidim koliko se ona promijenila od vremena kada sam bio visoki predstavnik. Sa gospodinom Dodikom sam odlično saradivao. Sjećam se kada smo radili na Sporazumu Mrakovica/Sarajevo iz 2002. godine, kada smo etničke ustave zajednički značajno promijenili. To je bio istorijski trenutak zato što je prvi put došlo do ustavne reforme u BiH - promjene su se ficale ustava oba entiteta i do njih je došlo uz saradnju lokalnih političara uz pomoć OHR-a. Jedna od posljedica je da danas u RS imamo bošnjačkog i hrvatskog potpredsjednika. Gospodin Dodik je bio uključen u cijeli proces, bio je u svakoj fazi političkih razgovora. Taj proces je na kraju podržao, potpisao i proveo. Njegove zasluge u tome pribavile su mu međunarodni ugled i donijele velika priznanja. Bio je to znak nade za budućnost i zato je danas razočarenje zbog njegove politike posebno veliko u Briselu i Vašingtonu, ali i u zemljama koje su mu posebno prijateljski nastrojene, poput Austrije.

Nisam siguran koliko njegova politika donosi dobrobiti građanima koji ga biraju, mada je podrška njegovoj politici sve manja, ipak ona je i dalje velika. U Beču danas živi mnogo više Srba nego u Banjaluci. Mnogo njih dolazi iz RS. Sa mnogima i lično razgovaram. Ako se u Beču vozite taksijem, velike su šanse da će vozač biti iz RS. Oni mi kažu da ne nalaze svoju budućnost u RS. Oni danas svojim radom, znanjem, talentima i sposobnostima doprinose Austriji, a ne RS. Mnogi su veliki stručnjaci koji obavljaju odgovorne poslove u austrijskim firmama. Oni doprinose povećanju bogatstva Austrije. Oni poreze plaćaju u Austriji. Njihova znanja i sposobnosti služe Austriji.

Beč je postao veoma upečatljiv po svojoj balkanskoj sceni koju čine Srbi, Bošnjaci, Hrvati i mnogi drugi. Srbi, zapravo, dominiraju tom scenom od kojih su mnogi došli iz RS. Pitam se zašto su morali otići? Zašto su svoju budućnost i životnu sreću morali tražiti u Austriji, Njemačkoj i drugim zemljama, a ne u svojoj domovini?

Osnovni zadatak svih u BiH, pa i konferencije koju predlažem, bio bi kako sve te ljude vratiti kući, kako da BiH damo šansu za bolju budućnost.

Po mom mišljenju, važnije je za političare u BiH bilo da umjesto što grade spomenike svoje prošlosti, počnu da grade temelje za budućnost. Zato bi moja želja bila da se svi u BiH okrenu budućnosti i počnu razmišljati kako zajednički popraviti zemlju u kojoj žive, da je ne moraju napuštati.

STAV

GORDIJEV ČVOR



Piše:
Edin SKOKIĆ

Rudari se spremaju za masovne proteste koji će se, sudeći po najavama, održati 27. jula. Simbolično ili ne kao potencijalni datum za održavanje protesta pominje se Dan ustanka naroda i narodnosti BiH u Drugom svjetskom ratu.

Biće to prvi put nakon 1990. godine da komorati i drugi uposlenici u rudarskom sektoru protestima iskažu svoje nezadovoljstvo koje tinja bezmalto dvije decenije.

Epilog je to dugogodišnjeg nerada u vlastitim redovima, nehata, korupcije, nepotizma i ko zna čega, ali i nesposobnosti vrhuške

"Elektroprivrede BiH" da od formiranja koncema pa naovamo krene u eliminaciju kukulja u rudarskom žitu. Težnja Saveza sindikata radnika rudnika FBiH da se iz proizvedenog kilovat-sata električne energije za modernizaciju, bolje rečeno humanizaciju rada komorata izdvaja fening i po predstavlja kamden spoticanja u pregovoran sa Vladom FBiH. Međutim, aktualna Vlada FBiH, kao i prethodna, ima ogromnih kadrovsko-kolacionih problema, a ministarstvo u čijem je resoru rudarstvo i energetika nema ministra. Gordijev čvor koji je očit, prljavi veš koji je nakamaran nema ko raspletati i oprati.

NEZADOVOLJSTVO U RUDARSKOM SEKTORU TINJA BEZMALTO DVJIE DECENIJE

Linija se mora podvući prije nego rudnici, a samim tim i kompletan elektroenergetski sektor dožive potpuni kolaps. Jasno je kako se mnogi žele "ogrebat" o dio kolača nastalog nakon prodaje električne energije u državnim i inostranim okvirima.

Sa koncernom ili ne, evidentno je kako se iz dana u dan gubi kapital u rudnicima, odnosno da su gubici toliki da bi se u razvijenim zemljama najprije pokrenuo stečaj pa tek onda finansijska konsolidacija. Gordijev čvor biće teško, možda i nemoguće rasplesti, a da se ne zatalsala kompletan sistem u FBiH. Još su u rukavicama sve tri strane. Sva-ko ima svoju stranu priče, i "Elektroprivreda BiH", i Vlada FBiH, a i Savez sindikata radnika rudnika FBiH. Ko će platiti čeh?